

İstanbul'da Suç ve Suçlulara Dair Bazı Sayısal Veriler (1876-1880)

Some Numeric Data on Crime and Criminals in Istanbul (1876-1880)

Adem KORKMAZ¹

Sorumlu yazar/Corresponding author:
Adem Korkmaz (Dr.Öğr.Üyesi),
İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Tarih
Bölümü, İstanbul, Türkiye
E-posta: adem.korkmaz@istanbul.edu.tr
ORCID: 0000-0001-9275-6961

Başvuru/Submitted: 22.08.2022
Revizyon Talebi/Revision Requested:
30.08.2022
Son Revizyon/Last Revision Received:
19.10.2022
Kabul/Accepted: 13.12.2022

Atıf/Citation: Korkmaz, Adem. "İstanbul'da Suç ve Suçlulara Dair Bazı Sayısal Veriler (1876-1880)." *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 32, 2 (2022): 451-472.
<https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1165429>

ÖZ

1839 yılında Tanzimat Fermanı'nın ilanıyla birlikte Osmanlı yenileşme tarihinde yeni bir döneme girilmiştir. Batı kaynaklı reform hareketleri, hemen hemen her alanda olduğu gibi hukuk alanında da kendini göstermiştir. Bir taraftan Batı hukuk tekniği ile yeni ceza kanunları çıkarılırken bir taraftan da bu kanunlara göre yargılama yapacak Nizamiye mahkemeleri oluşturulmuştur. Bu makalede Dersaadet, Beyoğlu ve Üsküdar Nizamiye mahkemelerine yansıdığı kadarıyla Osmanlı başkenti İstanbul'da 1876-1880 tarihleri arasında meydana gelen suçlar incelenecektir. Bu kapsamda ilgili tarihlerde İstanbul'da işlenen adam öldürme, hırsızlık, gasp, yaralama, tecavüz, ve kalpazanlık gibi suçlar ve bu suçlara karışanlara dair istatistiki bilgilere yer verilecektir.

Anahtar kelimeler: Tarih, Osmanlı Devleti, İstanbul, Suç, Mahkum

ABSTRACT

The Imperial Edict of Gülhane in 1839 marked a new era in the history of Ottoman modernization. As in almost all fields, reform movements heavily influenced by European ideas showed their effects in the field of law. While new criminal laws were being enacted with a Western approach, the Nizamiye [guardhouse] courts were being established that would carry out trials based on these laws. This article addresses the crimes that were committed between 1876-1880 in the Ottoman capital of Istanbul as based on the Dersaadet, Beyoğlu, and Üsküdar Nizamiye court records. For this purpose, the article analyzes statistical information regarding crimes such as homicide, larceny, extortion, bodily harm, rape, and forgery that were committed in Istanbul during the specified period as well as the individuals who committed these crimes.

Keywords: History, Ottoman Empire, Istanbul, Crime, Conviction

EXTENDED ABSTRACT

With the proclamation of the Edict of Gülhane in 1839, a new era in Ottoman reform history began. Reform movements originating in the West manifested themselves in almost every field, including law. The Edict of Gülhane emphasized the principles of fundamental rights such as the security of life, property, chastity, and honor, equality of all before the law, and having a fair and public trial. Consequently, three penal codes were issued in 1840, 1851, and 1858, the most significant of these being the Ottoman Penal Code of 1858, which remained in force until the Ottoman Empire's fall with some amendments made at various times.

The need also existed to establish new courts for implement these laws that had been prepared using Western legal techniques. No new courts occurred in the provinces between 1840-1864, with administrative bodies such as tax collectorship assemblies (*muhasıllık meclisi* in 1840), country assemblies (*memleket meclisi* in 1842), provincial and sanjak (sub-province) assemblies (*eyalet ve sancak meclisi* in 1849) were given the duty of adjudicating the administrative and financial duties according to these new laws and carried out these duties in continuation of one another. With the *Teşkil-i Vilâyet Nizamnâmesi* [Vilayet (Provincial Reform) Law] declared in 1864, new courts were established in the provinces, sanjaks, and kazas that would only perform judicial duties.

The Ottoman capitol of Istanbul was structured differently than the provinces. Accordingly, criminal law cases in Istanbul were heard by courts such as the Supreme Council of Judicial Ordinances (*Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye*), the Council of Police (*Meclis-i Zabtiye* in 1847), the Court of Police (Divan-ı Zabtiye), the Council of Investigation (*Meclis-i Tahkik* in 1858), the Court of Appeal (*Mahkeme-i Temyiz*), and the Nizamiye Courts (*Mahkeme-i Nizamiye* in 1868). Istanbul Province was formed in 1868 and divided into three sanjaks. Accordingly, Istanbul Sanjak consisted of the *kazas* [jurisdiction] of Ayasofya, Fatih, Samatya, Eyüb, Adalar, and Büyükçekmece; Beyoğlu Sanjak consisted of the *kazas* of Kasımpaşa, Beşiktaş, Yeniköy, and Büyükdere; and Üsküdar Sanjak consisted of the *kazas* of Anadoluhisarı, Beykoz, and Kartal.

With the regulation enacted in 1871, the courts in Istanbul were divided into two: trial courts and appeal courts. Two central trial courts were established in Istanbul Sanjak (within the city borders), with one more in Üsküdar and another in Beyoğlu.

This article presents information on crimes such as homicide, theft, extortion, bodily injury, rape, and counterfeiting that occurred between September 1, 1876 and December 3, 1880 in the Ottoman capital of Istanbul as reflected in the Nizamiye Courts in Dersaadet (Istanbul), Üsküdar, and Beyoğlu, as well as statistical information about the perpetrators of these crimes. These statistics will be made public for the first time, while the sociological dimensions of Istanbul's crime and security issues will remain beyond the scope of the present article.

The political and economic developments that took place in the 19th century had a significant impact on the population of Istanbul. As a result of wars such as the 1828-1829 Russo-Turkish War, the Crimean War (1853-1856), and the 1877-1878 Russo-Turkish War, as well as the

1864 Circassian immigration, many refugees had come to Ottoman lands from the Balkans, Russia, the Caucasus, and even Algeria. Istanbul also became a crucial stop in dispatching these refugees to Rumelia and Anatolia; however, many immigrants settled in Istanbul. Anatolia also sent immigrants to Istanbul. Anatolian merchants as well as educated and unemployed people migrated to Istanbul for a variety of reasons and expectations.

Also in the 19th century, Istanbul's growing international trade and political potential attracted foreigners. According to the 1885 census records, 130,000 foreign nationals were living in Istanbul. As a result of all these political and economic developments, Istanbul's population nearly doubled from 489,583 in 1844 to 873,565 in 1885. Of these, 384,910 were Muslim, 359,412 were non-Muslim, and 129,243 were foreign nationals.

Between September 1, 1876 and December 3, 1880 in Istanbul, 1,821 people (of whom 36 were women) were sentenced for crimes they'd committed within the scope of the criminal cases heard in the Nizamiye Courts of Dersaadet, Beyoğlu, and Üsküdar. Of these 1,821 people, 956 were Muslim (30 women), 754 were Christian (6 women), and 20 were Jewish, while 29 were Iranian, 3 were Russian, 45 were Greek, 10 were Italian, 2 were Austrians, and 2 were French nationals. Women can be seen to have been mostly involved in homicides, manslaughter, and killing of their own child, as well as causing injury, abortion, assault, arson, theft, and counterfeiting, while foreign nationals were more likely to be involved in material crimes such as theft and counterfeiting. The most common crimes were murder, theft, extortion, injury, rape (*fi'l-i şeni'izâle-i bîkr*), and counterfeiting. Political crimes such as breaking into the Çırağan Palace to kidnap former Sultan Murad V and engaging in anti-state activities also draw attention.

Between September 1, 1876 and December 3, 1880 in Istanbul, the number of suspects whose trials had not yet concluded but against whom proceedings had been initiated for alleged involvement in crime within the scope of criminal cases heard by the Dersaadet, Beyoğlu, and Üsküdar Nizamiye courts was 237. Of these, 140 were Muslim (1 woman), 82 were Christian, and 2 were Jewish, while 9 were Greek and 4 were Iranian nationals. When dealing with the distribution of crimes allegedly committed by the suspects, theft came in first, followed by homicide, extortion, rape, and causing injury.

Giriş

1839 yılında ilan edilen ve Osmanlı Devleti'nin, devleti ayakta tutmak amacıyla gerçekleştirdiği reform hareketleri sürecinde oldukça önemli bir aşama olan Tanzimat Fermanı'nda can, mal ve namus güvenliği, eşitlik ve vergi gibi devlet idaresindeki temel hususlara değinilmiş ve bu konularda birtakım yeni düzenlemelerin yapılacağı vurgulanmıştır. Buradan hareketle, sonraki dönemde birçok alanda batı kaynaklı reform hareketlerine girilmiştir.

Bu reformlar hukuk alanında da kendini göstermiş,¹ 1840, 1851 ve 1858 yıllarında ceza kanunnameleri çıkarılmıştır. Sonraki süreçte bazı ekleme ve düzenlemelerle olgunlaştırılan 1858 Ceza Kanunnamesi Osmanlı Devleti'nin sonuna kadar yürürlükte kalmıştır.

Batı hukuk tekniği ile hazırlanan² ve mevcut şer'îye mahkemelerinin görev alanı dışında tutulan bu kanunların uygulanması için taşrada 1864 yılına kadar, idârî ve mâlî görevleri de bulunan muhassıllık meclisleri (1840), memleket meclisleri (1842), eyalet ve sancak meclisleri (1849) gibi birbirinin devamı olan meclislerden faydalanılmıştır. 1864 yılında ilan edilen vilayet nizamnamesi ile vilayet, sancak ve kazalarda yeni mahkemeler kurulmuştur. Bu, aynı zamanda nizamiye mahkemelerinin kuruluş sürecinde ilk adımdır³.

Devletin merkezi İstanbul'da ise, taşra yapılanmasından farklı bir yapılanmaya gidilmiştir. Buna göre İstanbul'daki ceza hukukuna dair davalar, Meclis-i Vala-yı Ahkam-ı Adliye, Meclis-i Zabtiye (1847), Divan-ı Zabtiye ve Meclis-i Tahkik (1858), Mahkeme-i Temyiz ve Mahkeme-i Nizamiye (1868) gibi mahkemeler tarafından görülmüştür⁴.

1868 yılında İstanbul Vilayeti kurulmuş ve 3 sancağa bölünmüştür. Buna göre İstanbul Sancağı; Ayasofya, Fatih, Samatya, Eyüb, Adalar ve Büyükçekmece kazalarından meydana geliyordu. Beyoğlu Sancağı ise Kasımpaşa, Beşiktaş, Yeniköy ve Büyükdere kazalarından oluşuyordu. Üsküdar Sancağı ise Anadoluhisarı, Beykoz ve Kartal kazalarını kapsıyordu⁵.

Bu düzenlemeyle Divan-ı Zabtiye ve Meclis-i Tahkik kaldırılarak, 1864 Vilayet Nizamnamesine paralel olarak İstanbul Vilayeti'nin kazalarında Meclis-i Deavi, livalarda Temyiz-i Hukuk ve Vilayet Divan-ı Temyiz'i açılıyordu. Böylece Temmuz 1868 düzenlemesiyle Osmanlı Devleti'nin başkentinde de taşradaki mahkemelere benzer bir yapı kurulmuş oluyordu.

Ancak 1871 yılında çıkarılan "Dersaadet Hukuk-ı Adliye ve Cezaiye Mehakim-i Nizamiyesinin Teşkilat ve Vezâifine Dair Nizamname" ile 1868 düzenlemesiyle kurulmuş olan kaza deavi meclisleri ve liva meclis-i temyizleri kaldırılarak İstanbul'daki mahkemeler yeniden düzenlenmiştir. Buna göre İstanbul'da mahkemeler bidayet ve istinaf mahkemeleri

1 Ali Akyıldız, "Tanzimat", *DİA*, C.40, İstanbul, 2011, s.1-10; A. Cevad Eren, "Tanzimat", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, C.11, MEB, İstanbul, 1970, s.709-765.

2 Aydın Yetkin, "Osmanlı Devleti'nde Hukuk Devletin Gelişim Süreci", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/24, Kış 2013, s.398-399,401-405, 411-412.

3 M. Macit Kenanoğlu, "Nizâmiye Mahkemeleri", *DİA*, C.33, İstanbul, 2007, s.185-188.

4 Sedat Bingöl, "Vaka-yı Zabtiye Gazetesi ve İstanbul Mahkemeleri", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 11, 2010, s.3.

5 Sedat Bingöl, "Osmanlı Mahkemelerinde Reform ve Ceride-yi Mahakim'deki Üst Mahkeme Kararları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XX/1, Temmuz 2005, s.29, dipnot 44.

olarak ikiye ayrılmış, bidayet mahkemeleri de mevkii bidayet mahkemesi ve merkez bidayet mahkemesi olarak ikiye bölünmüştü.

Mevkii bidayet mahkemeleri İstanbul ve ona bağlı kaymakamlık merkezi olan kazalarda, merkez bidayet mahkemeleri ise mutasarrıflık merkezi olan livalarda kurulmuştur. İstanbul'da (Suriçi) iki, Üsküdar ve Beyoğlu livalarında birer olmak üzere teşkil edilen merkez bidayet mahkemeleri daire-i hukuk ve daire-i cezaiyye olarak ikiye ayrılmıştır⁶.

19. yüzyılda meydan gelen siyasi ve ekonomik gelişmeler İstanbul'un nüfusunu önemli ölçüde etkilemiştir. 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı, Kırım Savaşı (1853-1856) ve 93 Harbi (1877-1878) gibi savaşlar ile 1864 Çerkez göçü sonucunda Osmanlı coğrafyasına Balkanlar, Rusya, Kafkasya ve hatta Cezayir'den çok sayıda mülteci gelmiştir. İstanbul, bu mültecilerin, nihai iskan bölgeleri olan Rumeli ve Anadolu'ya sevklerinde bir "istasyon", bir "huni" görevi görmüştür. Yine de çok sayıda göçmen İstanbul'a yerleşmiştir.

İstanbul sadece savaşlar sonucu kaybedilen topraklardan ve dışarıdan değil içeriden, Anadolu'dan da göç almıştır. Anadolu kentlerinden ticaret erbabı, okumuş kesim ve işsizler çeşitli neden ve beklentilerle İstanbul'a geliyorlardı.

Yine 19. yüzyılda İstanbul'un artan uluslararası ticaret ve siyaset potansiyeli yabancıları da kendisine çekiyordu. Öyle ki İstanbul'a yerleşen yabancı sayısı, 1885 nüfus kayıtlarına göre 130 bin civarındaydı ve bunlar oturmak için Galata ve Pera'yı tercih ediyorlardı.

Tüm bu siyasi ve ekonomik gelişmeler sonucunda 1844 yılında 489.583 olan İstanbul'un nüfusu⁷, 1885 yılına gelindiğinde neredeyse iki katı artarak 873.565'e (Müslüman 384.910, gayrimüslim 359.412, yabancı 129.243) çıkmıştı⁸. Nüfusun artması ve çeşitlenmesi ise suç oranları ve türlerinde artışa neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde suç istatistikleri (vukuat cetvelleri), ilk olarak 1878 yılından itibaren tutulmaya başlanmıştır⁹. Ancak bu istatistiklerin "vukuat-ı cinaiye cetvelleri ve ceraim-i umumiye cetvelleri" adlarıyla daha düzenli ve ayrıntılı olarak hazırlanması II. Meşrutiyetten sonra gerçekleşmiştir¹⁰. Kaza, sancak ve vilayet bazında aylık olarak tutulmaya başlanan 1878'deki ilk suç cetvelleri savaş ve personel yetersizliği gibi sebeplerden dolayı ihmal edilmiş ve düzenli bir hale gelememiştir¹¹.

Bu nedenle hem vukuat cetvellerindeki bu boşluğu doldurmak hem de bazı verilere ulaşmak amacıyla Sultan II. Abdülhamid, 1881 yılında yayımladığı bir emirle, tahta çıktığı 1876 yılından

6 Sedat Bingöl, "Osmanlı Mahkemelerinde Reform...", s.30-31. Adliye Nezareti ve mahkemelerle ilgili daha geniş bilgi için bkz. Fatmagül Demirel, *Adliye Nezareti Kuruluşu ve Faaliyetleri (1876-1914)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2010.

7 Yunus Koç, "Osmanlı Dönemi İstanbul Nüfus Tarihi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.8/16, 2010, s.191-195.

8 Kemal H. Karpat, *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010, s.215.

9 Abdullah Gül, "Osmanlı Taşrasında Suç ve Suçlular (1919 Ocak Ayı Erzincan Sancağı Örneği)", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII, 2013, s.6-7.

10 Fatih Öztöp, "Suç Cetvellerine Göre Osmanlı Devletinde "Adam Öldürme" Suçu: Aydın Vilayeti Örneği (1908-1916)", *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi (TİDSAD)*, Sayı 3, s.75.

11 Gül, a.g.m., s.7.

1880 yılı sonuna kadar geçen süre içinde Osmanlı Devleti'nin tamamında meydana gelen doğum, ölüm, nüfus ve suç kayıtlarının hazırlanmasını istemiştir. Bu emre binaen Dersaadet, Beyoğlu ve Üsküdar nizamiye mahkemeleri baz alınarak İstanbul'da işlenen suçların kayıtları çıkarılmıştır.

Makalenin de ana kaynağını oluşturan ve Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi'nde Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS) fonunda 167/29, lef 4 numara ile kayıtlı olan bu cetvel/defterde¹² 1 Eylül 1876-3 Aralık 1880 tarihi aralığında İstanbul'da işledikleri suçlardan dolayı mahkûm, zanlı ve müttehem durumundaki şahıslar isim isim belirtilmiştir. Bu kişilerin işledikleri suçlar, mağdurların isimleri verilmeden, sadece suçun mahiyeti¹³ belirtilerek yazılmıştır. Dolayısıyla isimlerden yola çıkılarak suça karışanların tamamının cinsiyet ve dini mensubiyetleri ile Osmanlı tebaası olup olmadıklarının tespiti yapılabilmektedir. Ancak mağdurlar hakkında, isimleri verilmediğinden, böyle bir tespitte bulunmak mümkün değildir. Yine suçların işlendiği yıllar ayrı ayrı belirtilmemiş, 1 Eylül 1876- 3 Aralık 1880 (11 Şaban 1293-1297 sonu) tarih aralığı verilmiştir. Bu nedenle meydana gelen suçların yıllara göre dağılımı da yapılamamaktadır. Ayrıca ilgili cetvelde mahkumlara verilen cezalar belirtilmediğinden bu bilgilere de ulaşılammaktadır¹⁴.

Bu makalede Dersaadet, Üsküdar ve Beyoğlu ceza mahkemelerine yansıdığı kadarıyla Osmanlı Başkenti İstanbul'da 1 Eylül 1876- 3 Aralık 1880 tarihleri arasında meydana gelen suçlar ve bu suçları işleyenler hakkında bazı bilgilere yer verilecektir. Bu kapsamda işlenen suç türlerinin neler olduğu, hangi suçların daha çok işlendiği, suça karışanların dini mensubiyet ve cinsiyet dağılımının ne şekilde gerçekleştiği ve yabancı devlet vatandaşlarının daha çok hangi suçlarda yer aldıkları sorularına cevap aranacaktır. Bu veriler ilk defa yayımlanacak olup suçun sosyolojik boyutu ve İstanbul'un asayiş sorunu bu makalenin kapsamı dışındadır¹⁵.

İncelenen konunun tarih aralığının 1876-1880 olarak tercih edilmesinde, tamamen kaynağımız olan arşiv belgesinin yönlendirmesi etkili olmuştur. Esasen bu tarih aralığı, Sultan II. Abdülhamid'in saltanatının ilk dört yılını kapsamı ve 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı'nın yaşandığı yılları içine alması bakımından da anlamlıdır.

Bu dönemde 1858 Ceza Kanunnamesi yürürlükteydi. Bu kanuna göre suçlar; cinayet, cünha ve kabahat olmak üzere üç kısma ayrılmıştı. Ceza türü ve süresine göre yapılan bu tasnifte, cezası idam, müebbet veya muvakkat kürek, kalebentlik, sürgün, memuriyetten mahrumiyet,

12 İlgili cetvelin/defterin kapağında “Doksan üç senesi Şa'bânın on birinci gününden doksan yedi senesi gâyesine kadar Dersa'adet ve tevâbi'inde vuku' bulan cinâyât ashâbının nev'-i cürümleriyle esâmisini mübeyyin defterdir” ifadesi yer almaktadır (BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS), 167/29, lef 4).

13 Her ne kadar cedvelde, “nev'-i cürüm” (suçun türü) şeklinde başlık atılmışsa da alttaki açıklamalarda suçun cinsinden ziyade çoğunlukla suçu işleyenleri tanımlayan “kâtil”, “cârih”, “gâsıb” ve “sârik” gibi ifadeler kullanılmıştır.

14 Aynı dönemde Aydın Vilayeti'nde meydana gelen suçlara verilen cezalar için bkz. Adem Korkmaz, “Aydın Vilayeti'nde Meydana Gelen Adli Vakalar ve Bu Vakalara Karışanlara Dair Bazı Sayısal Veriler (1876-1880)”, *Tarih Dergisi*, 65, İstanbul, 2017, s.124-126.

15 Suçun sosyolojik boyutu, kentin suç profili ve asayiş sorunu hakkında bkz. Noemi Levy-Aksu, *Osmanlı İstanbulu'nda Asayiş 1879-1909*, Çev. Serra Akyüz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.

medeni haklardan yoksun bırakma olan suçlar “cinayet”ti. Yani büyük suçtu. Hapis, sürgün, memuriyetten uzaklaştırma ve para cezaları öngörülen suçlar “cünha” kapsamındaydı. Bir günden bir haftaya kadar hapis ile 100 kuruşa kadar para cezası gerektiren suçlar da “kabahat” olarak tanımlanmıştı¹⁶. Bu makalede yer alan suçlar cinayet ve cünha kapsamındadır.

İstanbul’da Meydana Gelen Suçlar ve Faileri

1 Eylül 1876- 3 Aralık 1880 tarihleri arasında Dersaadet, Beyoğlu ve Üsküdar nizamiye mahkemelerinde görülen ceza davaları kapsamındaki suçlar ve bu suçlara karışanlar, mahkemesi tamamlanan ve mahkeme sürecinde olanlar olmak üzere iki kısımda incelenecektir. Elde edilen veriler aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir.

Tablolarla İlgili Bazı Açıklamalar: Aşağıdaki tablolar hazırlanırken Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi’nde Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS) fonunda 167/29, lef 4 numara ile kayıtlı cetvel/defterden yararlanılmıştır. Tablolar hazırlanırken aşağıdaki usul ve esaslar takip edilmiştir.

* Bahsi geçen cetvelde aynı suçtan işlem yapılan bazı isimler mükerreren kaydedilmiştir. Örneğin “Mülâzım Mahmud”, kâtil (adam öldürme) suçuyla hem sayfa 5b’de hem de sayfa 16a’da tekraren kaydedilmiştir. Yine “Emin ve Mehmed ve Hüseyin ve diğer Mehmed” adlı kişiler grubu “sârik” (hırsızlık) suçundan hem sayfa 18a’da hem de sayfa 18b’de mükerreren yazılmıştır. Bu gibi kesin olarak ayırt edebildiğimiz karakteristik isim ve isimler topluluğuyla ilgili tekrarların sadece biri dikkate alınmıştır¹⁷.

* Bahsi geçen cetvelde suç işleyenler Yahudi ise isimlerden önce “Yahudi” tanımlaması yapılmıştır. İsimlerden önce Yahudi tanımlaması yapılmayan İsak/İzak, Nesim, Salmon, Yasef, Bahor, Nişon, Hayim, İsrail ve Şavit gibi karakteristik Yahudi isimleri ise aşağıdaki tablolarda Yahudi olarak kabul edilmiştir.

16 Öztop, “Suç Cetvellerine Göre...” s.76.

17 Cetveldeki tekrarlanmış kayıtlar şunlardır. **Kâtil (adam öldürme) suçu:** “Mustafa ve Salih” sayfa 3a/3a; “Tanaş ve Ahmed Çavuş ve İbrahim Onbaşı” sayfa 2a/17a/18b; “Kigork ve Minas ve Nişan” sayfa 2b/19b; “Hürmüz ve Belako” sayfa 2b/19b; “Çakır Andon” sayfa 3a/19b; “Viçen ve Mariyonka” sayfa 3a/19b; “Osman ve Ali ve Ahmed ve Hüseyin” sayfa 4a/4a; “Todori ve Nikoli ve Dilo” sayfa 5a/16a; “Basmacı Aziz” sayfa 5a/16b; “Mülâzım Mahmud” sayfa 5b/16a; “Asker Şamlı Ferc” sayfa 5b/20a; “Nikola ve Kostı ve Terandafil” sayfa6a/16b; “Asker İbrahim Çavuş vesâire” (3kişi) sayfa 17a/18b; “Arnavut İshak” sayfa 17a/17a; “Polis Mehmed Şükürü” sayfa 17a/18b; “Salıcı Ahmed” sayfa 19b/23a. **Cârih (yaralama) suçu:** “Sansar Hasan ve Aziz” sayfa 7a/22a; “Zabtiye Eyyüb” sayfa 18a/18a. **Sârik (hırsızlık) suçu:** “Samsunlu Mustafa” sayfa 8b/12a; “Leonidi ve Lazari” sayfa9b/19a; “Harputlu Mehmed” sayfa 10b/11b; “Arşak ve Mağar” sayfa 10b/11b/21a/23b; “Yunani Kôr İspiro” sayfa 20a/20b/21a; “Yunani Nikoli” sayfa 20a/21a; “Fransızlı Fransuva ve Yunani Yorgi” sayfa 9a/21a/23a; “Emin ve Mehmed ve Hüseyin ve diğer Mehmed” sayfa 18a/18b. **Gâsıb (gasp) suçu:** “Ayanos” sayfa 7b/22a. **Kuttâ-ı Tarîk/Gâsıb (eşkıyalık/gasp) suçu:** “Şamlıoğlu Yanaki” sayfa 15a/17b/18b; “Danyan ve Çerkez Hurşid” sayfa 15a/17b. **Fi’l-i Şeni’ (tecavüz) suçu:** “Arab Ahmed” sayfa 12b/22a; “Nesim ve Nişon” sayfa 12b/22a; “İsmail ve Receb” sayfa 13a/18a; “Süleyman ve Mehmed ve Hasan” sayfa 13a/18a; “Aşir” sayfa13a/21b; “Ahmed ve Enver” sayfa 13b/18a; “Topal Agob” sayfa 15b/22a. **Kalpazanlık (sahte para basma) suçu:** “Serkiz ve Nişan ve Yunani Todori” sayfa13b/21b; “Yunani Diyonis” sayfa 14a/21b; “Bogos ve Yorgi” sayfa 14a/24a. **Sahtekar (sahtekarlık) suçu:** “Pir Numan” sayfa 21b/25a.

* Bahsi geçen cetvelde Osmanlı tebaası olmayan suçlular İrani, Yunani, Fransızlı, İtalyalı, Avusturyalı ve Rus tanımlamasıyla verildiğinden bu kişiler aşağıdaki tablolarda ilgili oldukları devletlerinin hanesine yazılmıştır.

* Bahsi geçen cetveldeki her bir kayıt, aşağıdaki tablolarda tek bir olay/vaka olarak kabul edilmiştir.

* Bahsi geçen cetvelde, suçlularla ilgili bazı kayıtlarda bir veya birkaç isim yazıldıktan sonra “vesâire” veya “rûfekâsı” denilerek toplam kişi sayısı verilmiştir. Aşağıdaki tablolarda, bu gibi durumlarda, verilen isimler Hıristiyan ise “vesâire” veya “rûfekâsı” denilerek isimleri verilmeyen kişiler de Hıristiyan olarak kabul edilmiştir. Aynı şekilde verilen isimler Müslüman ise geriye kalanlar da Müslüman olarak kabul edilmiştir. Örneğin sayfa 16b’de “cârih” (yaralama) suçlamasıyla “Pavlikan ve Panayot vesâire” denildikten sonra toplam kişi sayısı 4 olarak verilmiştir. Aşağıdaki tabloda buradaki 4 kişi de Hıristiyan olarak kabul edilmiştir. Yine sayfa 17a’da “kâtil” suçlamasıyla “Polis Mehmed Şükrü ve rûfekâsı” denildikten sonra toplam kişi sayısı 10 olarak verilmiştir. Aşağıdaki tablolarda buradaki 10 kişi de Müslüman olarak kabul edilmiştir¹⁸.

Mahkemesi Tamamlananlar

İstanbul’da 1 Eylül 1876-3 Aralık 1880 tarihleri arasında ceza davaları kapsamında mahkum edilen kişilerin işledikleri suçlara göre dağılımı aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1: Mahkumlar ve İşledikleri Suçlar (İstanbul, 1 Eylül 1876-3 Aralık 1880)¹⁹

Suçlar	Vaka Sayısı	Failler ²⁰											Fail Top.
		Müs.		Hırist.		Ya	İr	R	Y	İ	A	F	
		E	K	E	K	E	E	E	E	E	E	E	
Adam Öldürme	209	229	7	120	1	3	2	-	2	-	1	-	365
Çocuğunu Öldürme	2	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
“Suikasd”	1	-	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Adam Öldürme ve Gasp	12	8	-	18	-	1	-	-	-	-	-	-	27
Adam Öldürme ve Yaralama	31	30	-	26	3	1	-	-	-	-	-	-	60

18 Bu şekilde 2’si tablo 1 ve 8’i tablo 2 içinde olmak üzere toplam 10 tane kayıt vardır. **Tablo 1;** cârih (yaralama) suçu, “Pavlikan ve Panayot vesâire”, 4 kişi, sayfa 16b. Kâtil (adam öldürme) suçu; “İsmail vesâire”, 5 kişi, sayfa 17a. **Tablo 2;** Gâsıb (gasp) suçu, Todori vesâire, 4 kişi, sayfa 17a. Kâtil (adam öldürme) suçu; “Polis Mehmed Şükrü ve rûfekâsı”, 10 kişi, sayfa 17a. Gâsıb (gasp) suçu, “Çoban Yorgi ve Serandi vesâire”, 3 kişi, sayfa 17a. Gâsıb (gasp) suçu, “Sâim vesâire”, 4 kişi, sayfa 17a. Sârik (hırsızlık) suçu, “Sarı Mehmed ve Mustafa vesâire”, 6 kişi, sayfa 17b. Sârik (hırsızlık) suçu, “Yanko ve Manol vesâire” 4 kişi, sayfa 17b. Sârik (hırsızlık) suçu, “Yovan ve Nikola vesâire”, 4 kişi, sayfa 17b. Fi’l-i Şeni’ (tecavüz) suçu, “Mustafa vesâire”, 3 kişi, sayfa 18a.

19 BOA, Y.A.HUS, 167/29, lef 4.

20 Müs=Müslüman, Hırist=Hıristiyan, Ya=Yahudi, İr=İranlı, R=Rus, Y=Yunan, İ=İtalyalı, A=Avusturyalı, F=Fransız, E=Erkek, K=Kadın.

Yaralama, Adam Öldürme ve Darp	3	8	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Adam Öldürme ve Darp	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Ölüme Sebebiyet Verme	8	13	2	4	1	-	-	-	-	-	-	-	20
Çocuk Düşürme ("İskât-ı Cenin")	4	4	1	5	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Yaralama	69	46	-	46	1	2	-	-	2	-	-	-	97
Yaralama ve Darp	2	3	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Darp	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yaralama ve Gasp	6	13	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	16
Gasp	70	121	-	69	-	-	3	-	1	-	1	-	195
Hırsızlık	251	298	12	247	-	8	16	3	32	1	-	1	618
Teşhir-i Silah ve Hırsızlık	21	9	-	24	-	1	-	-	3	-	-	-	37
Dolandırıcılık	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Kundakçılık	13	7	3	13	-	-	-	-	1	-	-	-	24
Tecavüz (Fi'l-i Şeni')	50	63	-	11	-	2	2	-	-	-	-	-	78
Tecavüz (İzâle-i Biki)	11	7	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	11
"Kız Kaçırma"	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
"Transit Rüşumuna Fesad Karıştırmak"	1	-	-	13	-	-	-	-	-	-	-	-	13
Sahtekarlık	13	22	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	25
Sahte Para Basma	33	1	2	86	-	-	6	-	3	9	-	1	108
Sahte Para Sürme	5	2	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	8
Eşkialık	2	6	-	18	-	1	-	-	-	-	-	-	25
"Çırağan Saray-ı Hümayununa Kadın Kıyafetiyle Girenler"	1	2	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	4
"Saltanat-ı Seniyye Aleyhinde Bulunanlar"	5	17	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	21
Hapishaneden Firar	1	1	-	5	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Rüşvet Verme	1	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Rüşvet Alma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Yanıcı, Patlayıcı Madde Yapımı	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Teşhir-i Silah	6	4	-	5	-	-	-	-	1	-	-	-	10
Korkutma	4	1	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	4
Tehdit ve Korkutma	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
İftira Atma	8	5	-	4	-	1	-	-	-	-	-	-	10
Toplam	850	926	30	748	6	20	29	3	45	10	2	2	1821

Yukarıdaki tabloya bakıldığında İstanbul'da 1876-1880 tarihleri arasında ceza davaları kapsamında işledikleri suçlardan dolayı 1821 kişinin mahkum edildiği görülmektedir. Vaka sayısı ise 850'dir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,14'tür. Pek çok suçun birden fazla kişi tarafından işlendiği anlaşılmaktadır. Mahkumlardan 30'u kadın, 926'sı erkek olmak üzere 956'sı Müslüman; 6'sı kadın, 748'i erkek olmak üzere 754'ü Hıristiyan ve 20'si Yahudi'dir. Yine 29'u İran; 3'ü Rus; 45'i Yunan; 10'u İtalya; 2'si Avusturya ve 2'si de Fransız uyrukludur. Mahkumların yüzdelik dağılımlarına gelince Müslüman erkeklerin %50,85, Müslüman kadınların %1,64, Hıristiyan erkeklerin %41,07, Hıristiyan kadınların %0,32, Yahudilerin 1,09, İranlıların %1,59, Rusların %0,16, Yunanların %2,47, İtalyanların %0,54, Avusturyalıların %0,11, Fransızların ise %0,11 oranına sahip oldukları hesaplanmaktadır. Yabancı uyruklu kişilerin daha çok hırsızlık ve kalpazanlık gibi maddi içerikli suçlara karıştıkları görülmektedir.

Adam Öldürme: Osmanlı ceza hukukunda adam öldürme suçu "kasıt" unsuruna göre çeşitli sınıflara ayrılmıştır²¹. Elimizdeki cetvelde ise bu suç, "kâtil" ifadesiyle kaydedilmiştir. Yaşanan 209 vakadan dolayı 395 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,74'tür. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %24,58'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %20,04'tür. Mahkumların %62,74'ü (229 kişi) Müslüman erkek, %1,91'i (7) Müslüman kadın, %32,87'si (120) Hıristiyan erkek, %0,27'si (1) Hıristiyan kadın, %0,82'si (3) Yahudi, %0,54'ü (2) İranlı, %0,54'ü (2) Yunan ve %0,27'si (1) Avusturyalıdır.

Çocuğunu Öldürme: İlgili cetvelde "çocuğunu itlâf eyledikleri" kaydıyla belirtilen bu suçla ilgili yaşanan 2 olaydan dolayı 3 kişi mahkum edilmiştir. Vaka başına düşen fail ortalaması 1,5'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,23'tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,16'dır. Mahkumların tamamı Müslüman olup %33,33'ü (1) erkek, %66,66'sı (2) ise kadındır.

"Suikasd": Bu suçla ilgili 1 olaydan dolayı 4 kişi hüküm giymiştir. Faillerin tamamı Hıristiyan erkektir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,22'dir.

Adam Öldürme ve Gasp ("Kâtil ve Gâsıb"): Bu suçla ilgili 12 vakadan dolayı 27 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,25'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %1,41'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,48'dir. Mahkumların %29,63'ü (8) Müslüman erkek, %66,66'sı (18) Hıristiyan erkek ve %3,70'i (1) Yahudi'dir.

Adam Öldürme ve Yaralama ("Kâtil ve Cârih"): Bu suçla ilgili 31 vakadan dolayı 60 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,93'tür. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %3,64'tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %3,29'dur. Hüküm giyenlerin %50'si (30) Müslüman erkek, %43,33'ü (26) Hıristiyan erkek, %5'i (3) Hıristiyan kadın, %1,66'sı (1) ise Yahudi'dir.

21 Fatih Öztöp, *II. Meşrutiyet Döneminde Aydın Vilayetinde Sosyal Yapı ve Adli Vaziyet (1908-1916)*, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Dursun Gök, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2014, s. 78.

Yaralama, Adam Öldürme ve Darp (“Cârih ve Kâtil ve Dârib”): Bu suçla ilgili 3 vakadan dolayı 8 kişi hüküm giymiştir. Vaka başına düşen fail ortalaması 2,66’dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,35’dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,43’tür. Mahkumların tamamı Müslüman erkektir.

Adam Öldürme ve Darp (“Kâtil ve Dârib”): Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Müslüman erkek mahkum edilmiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,05’dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11’dir.

Ölüme Sebebiyet Verme: Bu suç, ilgili cetvelde “Neşet’in vefâtına sebep olan”, “Kirkor’un vefâtına sebep olduğu”, sebebiyet-i vefâtdan dolayı” şeklinde kaydedilmiştir. Yaşanan 8 vakadan dolayı 20 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,5’dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,94’tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,09’dur. Mahkumiyet kararı verilenlerin %65’si (13) Müslüman erkek, %10’u (2) Müslüman kadın, %20’si (4) Hıristiyan erkek, %5’si (1) ise Hıristiyan kadındır.

Çocuk Düşürme (“İskât-ı Cenîn”): Bu suçla ilgili olarak 4 vakadan dolayı 10 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,5’dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,47’dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,54’tür. Mahkumların %40’ı (4) Müslüman erkek, %10’u (1) Müslüman kadın ve %50’si (5) Hıristiyan erkektir.

Yaralama (“Cârih”): Bu suçla ilgili yaşanan 69 vakadan dolayı 97 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,40’dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %8,11’dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %5,32’dir. Faillerin %47,42’si (46) Müslüman erkek, %47,42’si (46) Hıristiyan erkek, %1,03’ü (1) Hıristiyan kadın, %2,06’sı (2) Yahudi ve %2,06’sı (2) Yunandır.

Yaralama ve Darp (“Cârih ve Dârib”): Bu suçla ilgili 2 vakadan dolayı 5 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,5’tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,23’tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,27’dir. Faillerin %60’ı (3) Müslüman erkek, %40’ı (2) Hıristiyan erkektir.

Darp (“Dâribe”): Bu suçla ilgili meydana gelen 1 olaydan dolayı 1 Müslüman kadın mahkum edilmiştir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11’dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,05’dir.

Yaralama ve Gasp (“Cârih ve Gâsıb”): Bu suçla ilgili yaşanan 6 vakadan dolayı 16 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,66’dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,70’dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,87’dir. Faillerin %81,25’i (13) Müslüman erkek, %18,75’i (3) Hıristiyan erkektir.

Gasp (“Gâsıb”): Genel ifadeyle, bir kişinin malını hukuka aykırı olarak zorla ve açıktan alma²² şeklinde tanımlayabileceğimiz gasp suçuyla ilgili meydana gelen 70 vakadan dolayı

22 Muhammed Emin Kızılay, “Son Dönem Osmanlı Uygulamasında Gasp Fiilinin Tezahürleri” *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:12, (Yaz) 2020, s.101-102.

195 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,78'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %8,23'tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %10,70'dir. Faillerin %62,05'i (121) Müslüman erkek, %35,38'i (69) Hıristiyan erkek, %1,53'ü (3) İranlı, %0,51'i (1) Yunan ve %0,51'i (1) Avusturyalıdır.

Hırsızlık: Bu suç; gerçekleşme şekli, yöntemi ve zamanına göre cinayet veya cünha kapsamında değerlendirilmektedir²³. Ancak makalemizin ana kaynağı olan cetvelde bu suç, hırsız ve hırsızlık anlamına gelen “sârik”, “sârik idüğü” ve “sirkat” kelimeleriyle ifade edilmiş, suçun şekli ve mahiyeti konusunda herhangi bir bilgi verilmemiştir. Hırsızlıkla ilgili yaşanan 251 vakadan dolayı 618 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 2,46'dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %29,52'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %33,93'tür. Mahkumların %48,22'si (298 kişi) Müslüman erkek, %1,94'ü (12) Müslüman kadın, %39,96'sı (247) Hıristiyan erkek, %1,29'u (8) Yahudi, %2,58'i (16) İranlı, %0,48'i (3) Rus, %5,17'si (32) Yunan, %0,16'sı (1) İtalyalı ve %0,16'sı (1) Fransızdır.

Teşhir-i Silah ve Hırsızlık (Silahlı Soygun): “Teşhîr-i silâh ve sârik” olarak kaydedilen bu suçla ilgili yaşanan 21 vakadan dolayı 37 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,76'dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %2,47'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %2,03'tür. Faillerin %24,32'si (9) Müslüman erkek, %64,86'sı (24) Hıristiyan erkek, %2,70'i (1) Yahudi, %8,10'u (3) Yunandır.

“Dolandırıcılık”: Bu suçla ilgili yaşanan 1 vakadan dolayı 2 kişi mahkum edilmiştir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,11'dir. Faillerin ikisi de Hıristiyan erkektir.

“Kundakçılık”: Bu suçla ilgili 13 vakadan dolayı 24 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,84'tür. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %1,52'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,31'dir. Faillerin %29,16'sı (7) Müslüman erkek, %12,5'i (3) Müslüman kadın, %54,16'sı (13) Hıristiyan erkek ve %4,16'sı (1) Yunandır.

Tecavüz: Bu suç, incelediğimiz cetvelde “fi'l-i şeni” ve “izâle-i bîkr” olarak ifade edilmiştir²⁴. Bu dönem yürürlükte olan 1858 Ceza Kanunnamesine göre cinsel saldırı henüz evlenmemiş kıza yönelik gerçekleştirildiğinde, bekaretin izalesi sebebiyle fail için kürek cezasının yanında tazminat yükümlülüğü de söz konusuydu²⁵.

Fi'l-i şeni' suçuyla ilgili meydana gelen 50 vakadan dolayı 78 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,56'dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %5,88'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %4,28'dir. Faillerin %80,76'sı (63) Müslüman erkek, %14,10'u (11) Hıristiyan erkek, %2,56'sı (2) Yahudi erkek ve %2,56'sı (2) İranlı erkektir.

23 Fatih Öztop-Demet Karasu, Ceraim-i Umumiye Cetvellerine göre Kudüs Sancağında “Hırsızlık” Suçları ve Failleri (R.1329/M.1913-1914), *Asia Minor Studies*, C.5/10, 2017, s.115-116.

24 BOA, Y.A.HUS, 167/29, Lef 4.

25 Muhammed Emin Kızılay, “Osmanlı Devleti'nde Cinsel Saldırı Suçları:1869 Vakayı-i Zabtiye Gazetesi Örneği”, *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.21/2, 2021, s.1002.

İzâle-i bîkr suçuyla ilgili yaşanan 11 vakadan dolayı 11 kişi mahkum edilmiştir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %1,29'dur. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,60'dır. Faillerin %63,63'ü (7) Müslüman erkek, %36,36'sı (4) Hıristiyan erkektir. İzâle-i bîkr olaylarında vaka ve fail sayılarının birbirine eşit olması, failerin bu suçu evlenmek amacı veya vaadiyle gerçekleştirdiklerini akla getirmektedir²⁶.

“Kız Kaçırma”: Bu suçla ilgili olarak 1 olaydan dolayı 1 Müslüman erkek hüküm giymiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,05'tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

“Transit Rüşumuna Fesad Karıştırmak”: Bu suçla ilgili olarak meydana gelen 1 olaydan dolayı 13 kişi hüküm giymiştir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,71'dir. Faillerin tamamı Hıristiyan erkektir.

Sahtekarlık: Bu suçla ilgili olarak meydana gelen 13 vakadan dolayı 25 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,92'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %1,52'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,37'dir. Faillerin %88'i (22) Müslüman erkek, %12'si (3) Hıristiyan erkektir.

Sahte Para Basma (“Kalpazanlık”) ve Sahte Para Sürme (“Kalb Sürücüsü”): Osmanlı Devleti, 19.yüzyılda, gelişen iç ve dış piyasa koşulları nedeniyle, daha önceki dönemlere göre oldukça yoğunlaşan kalpazanlık faaliyetleriyle karşı karşıya kalmış, ilgili tüm kurumlarıyla bunlarla etkili bir mücadele yürütmüştür²⁷. Sahte para basmak suçuyla ilgili meydana gelen 33 olaydan dolayı 108 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 3,27'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %3,88'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %5,93'tür. Mahkumların %0,92'si (1 kişi) Müslüman erkek, %1,85'i (2) Müslüman kadın, %79,63'ü (86) Hıristiyan erkek, %5,55'i (6) İranlı, %2,77'si (3) Yunan, %8,33'ü (9) İtalyalı ve %0,92'si (1) Fransızdır.

Piyasaya sahte para sürme suçu ile ilgili yaşanan 5 olaydan dolayı 8 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,6'dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,58'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,43'tür. Mahkumların %25'i (2) Müslüman erkek, %75'i (6) Hıristiyan erkektir.

Eşkıyalık (“Kuttâ‘-ı Tarîk”): Genelde silâhla yahut başka bir şekilde zor kullanılarak yol kesilip veya baskın yapıp mala ve cana tecavüz ve kamu düzenini ve asayişini ihlâl olarak anlaşılan eşkıyalık²⁸ suçuyla ilgili yaşanan 2 vakadan dolayı 25 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 12,5'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,23'tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,37'dir. Faillerin %24'ü (6) Müslüman erkek,

26 Bu suça karışıp da mahkum ve aşağıda tabloda gösterilecek mahkeme aşamasında olanların isimleri şöyledir. Arastidi, Necib Efendi, Hayri Efendi, Kamil Efendi, Petro, Hasan, Raşid, Hırsto, Tanaş, İsmail, İbrahim, Terzi Petro, Tebaadan Mehmed, Müezzın Ahmed Efendi, Telgrafçı Ketebesinden Nazmi Bey, Tatyos (BOA, Y.A.HUS, 167/29, lef 4, s.13a, 14b, 15b, 18a, 18b, 22a, 23b).

27 Muharrem Öztel, “Osmanlı Devleti'nin Kalpazanlıkla İmtihani (1818-1921)”, *Belleten*, 84/299, Nisan 2020, s.315-351.

28 Ali Bardakoğlu, “Eşkıya”, *DİA*, C.11, 1995, s.464.

%72'si (69) Hıristiyan erkek ve %4'ü (1) Yahudidir. Bu suçu işleyenler arasında özellikle Şamlıoğlu Yanaki ve arkadaşları dikkat çekmektedir²⁹.

“Çırağan Saray-ı Hümayununa Kadın Kıyafetiyle Girenler”: 1876 yılında Osmanlı tahtında bir dizi olağan dışı değişiklikler meydana gelmiştir. Başını Serasker Hüseyin Avni, Midhat ve Sadrazam Mütercim Rüşdü paşalar ile Şeyhülislam Hasan Hayrullah Efendi'nin çektiği muhalif gurup, 30 Mayıs 1876'da Sultan Abdülaziz'i hal' ederek yerine V. Murad'ı tahta çıkarmışlardır. Sultan Murad'ın cinnet hali sebebiyle 3 ay sonra tekrar taht değişikliği zorunluluğu doğmuş, Midhat ve Mütercim Rüşdü paşaların girişimleriyle, meşrutiyeti ilan edeceği temayülü gösteren II. Abdülhamid, 31 Ağustos'ta Osmanlı Devleti'nin yeni padişahı olmuştur³⁰. Ancak Sultan Abdülhamid'in politikalarından memnun olmayanlar ile V. Murad taraftarları, V. Murad'ı tekrar tahta çıkarmak için birtakım girişimlerde bulunmuşlardır. Bu girişimlerden biri de V. Murad'ın kaldığı Çırağan Sarayı'na kadın kılığında girerek onu kaçırma teşebbüsüdür.

5 Aralık 1876 Salı günü Maliye Nezareti Evrak Odası katiplerinden Hüsnü, Adliye Nezareti İcra Cemiyeti katiplerinden Mehmed, bir ara İngiliz Kançılıyasında çalışmış olan Osmanlı tebaasından İstavridi ve Leh mültecilerinden olup kalpazanlıktan da ceza yemiş olan Osmanlı tebaasından Jüli isimli şahıslar, İngiltere ve Rus sefaretleri bilgisi dahilinde, oğlu Selahaddin Efendi ile eski padişah V. Murad'ı Avrupa'ya kaçırmak ve tedavisinden sonra yeniden padişah ilan edilmesini sağlamak amacıyla Çırağan Sarayı'na girmişlerdir. Plandan daha önceden haberdar olan hükümet, ilgili şahısları yakalayarak mahkemeye çıkarmıştır. Müebbet hapis cezasına çarptırılan bu dört kişi Padişah Abdülhamid tarafından affedilmiştir³¹.

Bu olay, incelediğimiz cetvelde “Çırağan Saray-ı Hümayununa Kadın Kıyafetiyle Girenler” diye ifade edilmiş ve ilgili kişiler de “Hüsnü, Mehmed, İstavri, Jüli” şeklinde kaydedilmiştir³². Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,22'dir. Mahkumların yarısı Müslüman erkek, yarısı ise Hıristiyan erkektir.

“Saltanat-ı Seniyye Aleyhinde Bulunanlar”: “Çırağan Saray-ı Hümayununa Kadın Kıyafetiyle Girenler” suçunun dışında cetvelde bir de “Saltanat-ı Seniyye Aleyhinde Buldukları” ifadesiyle 5 olay daha kaydedilmiştir. Bu olayların doğrudan Padişah Abdülhamid'in şahsına/tahtına mı yoksa devletin bütünlüğüne mi yönelik olduğu tarafımızca tespit edilememiştir. Bu beş olaydan dolayı 21 kişi hüküm giymiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 4,2'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,58'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %1,15'tir. Mahkumların %80,95'i (17) Müslüman erkek, %19,04'ü (4) Hıristiyan erkektir. Bu kişilerin isimleri şunlardır.

29 BOA, Y.A.HUS, 167/29, Lef 4, s.15b.

30 Adem Korkmaz, *Midhat Paşa İdari ve Siyasi Faaliyetleri*, TTK, Ankara, 2019, s.300-314.

31 İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Beşinci Murad ile Oğlu Salâhaddin Efendiyi Kaçırmak için Kadın Kıyafetinde Çırağana Girmek İsteyen Şahıslar”, *Belleten*, C.VIII/32, 1944, s.589-597; İsmail Hakkı Uzunçarşılı, “Beşinci Murad'ı Avrupa'ya Kaçırma Teşebbüsü”, *Belleten*, C.X, Sayı 37, 1946, s.195-209.

32 BOA, Y.A.HUS, 167/29, lef 4, s.15b.

1. olay: Hacı Emin, İbrahim, Eyyüb, Veli, Mustafa, Hamdi.
2. olay: İsmail, Tahsin, Said.
3. olay: Ömer Seyfî, Papadopulo, Galanaki, Antuvan.
4. olay: Mehmet Ali, Hasan, Bahri, Salim, Baba Abdi, Genç Ağa, Bekir.
5. olay: Altuncu Kostaki³³.

Hapishaneden Firar: Bu suçla ilgili 1 vakadan dolayı 6 kişi mahkum edilmiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,32'dir. Faillerin %16,66'sı (1) Müslüman erkek, %83,33'ü (5) Hristiyan erkektir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

Rüşvet Verme (“Râşî”): Bu suçla ilgili 1 olaydan dolayı 1 Hristiyan erkek mahkum edilmiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyeninin oranı %0,05'tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

Rüşvet Alma (“Mürteşî”): Bu suçla ilgili olarak 1 olaydan dolayı 1 Müslüman erkek hüküm giymiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyeninin oranı %0,05'tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

Yanıcı, Patlayıcı Madde Yapımı (“Eczâ-yı Nariye İ'mâl Eylediğinden”): Bu suçla ilgili olarak 1 olaydan dolayı 1 Müslüman erkek mahkum edilmiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyeninin oranı %0,05'tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

Teşhir-i Silah: Bu suçla ilgili 6 vakadan dolayı 10 kişi mahkum edilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,66'dır. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,70'tir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,54'tür. Faillerin %40'ı (4) Müslüman erkek, %50'si (5) Hristiyan erkek ve %10'u (1) Yunandır.

Korkutma (“İhâfe Eylesinden Dolayı”): Bu suçla ilgili 4 vakadan dolayı 4 kişi hüküm giymiştir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,47'dir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,22'dir. Faillerin %25'i (1) Müslüman erkek, %75'i (3) Hristiyan erkektir.

Tehdit ve Korkutma: Bu suçla ilgili olarak 1 olaydan dolayı 1 Müslüman erkek mahkum edilmiştir. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyeninin oranı %0,05'tir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,11'dir.

İftira Atma (“Müfterî”): Bu suçla ilgili 8 vakadan dolayı 10 kişi hakkında mahkumiyet kararı verilmiştir. Suç başına düşen fail ortalaması 1,25'dir. Tüm vakalar içinde bu suçun işlenme oranı %0,94'tür. Tüm suçlular içinde bu suçu işleyenlerin oranı %0,54'tür. Faillerin %50'si (5) Müslüman erkek, %40'ı (4) Hristiyan erkek ve %10'u (1) Yahudi erkektir.

Mahkeme Sürecindekiler

Bu başlık altında, mahkeme aşamasına gelmiş veya mahkemesi devam etmekte olan zanlılar ve karıştıkları iddia olunan suçlarla ilgili veriler ortaya konacaktır. Bu kısımdaki zanlılardan bazıları sorguda, bazıları ithamnamelerinin hazırlanması aşamasında ve bazıları da mahkeme sürecindeydi. Yani zanlıların itham edildikleri suçu işleyip işlemedikleri mahkemeleri sonunda kesinleşecek ya beraat edecekler ya da hüküm giyeceklerdi. Bunlarla ilgili detaylar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

33 BOA, Y.A.HUS, 167/29, lef 4, s.15a.

Tablo 2: Zanlılar ve İşledikleri İddia Olunan Suçlar (İstanbul, 1 Eylül 1876-3 Aralık 1880)³⁴

Suçlar	Vaka Sayısı	Zanlılar ³⁵							Fail Top.
		Müs.		Hrist	Ya	Yu	İr		
		E	K	E	E	E	E		
Adam Öldürme	16	27	-	12	2	2	1	44	
Adam Öldürme ve Gasp	1	1	-	1	-	-	-	2	
Yaralama	10	7	-	6	-	1	-	14	
Öldürme Kastıyla Yaralama	1	-	-	4	-	-	-	4	
“Kat’-ı Uzun” ³⁶	1	1	-	-	-	-	-	1	
Yaralama ve Gasp	2	2	-	1	-	-	-	3	
Gasp	18	39	-	11	-	-	-	50	
Gasp ve Teşhir-i Silah	1	-	-	-	-	1	-	1	
Hırsızlık	35	33	-	30	-	4	3	70	
Hırsızlık ve Yaralama	1	3	-	-	-	-	-	3	
“İhtilâsât” ³⁷	1	1	-	-	-	-	-	1	
Kundakçılık	3	1	-	5	-	-	-	6	
Dükkan Yakma	1	-	-	1	-	-	-	1	
“İras-ı Zıyan” ³⁸	1	2	1	-	-	-	-	3	
Tecavüz (Fi’l-i Şenî’)	10	11	-	2	-	-	-	13	
Tecavüz (İzâle-i Bıkr)	5	3	-	2	-	-	-	5	
Eşkîyalık	2	3	-	-	-	-	-	3	
Silah Atma	1	1	-	-	-	-	-	1	
Sahte Para Basma	2	-	-	4	-	-	-	4	
Sahte Para Sürme	1	-	-	1	-	-	-	1	
“Sened Çeki”	1	-	-	1	-	-	-	1	
Rüşvet	1	1	-	-	-	-	-	1	
“Zâbitaya Hakaret”	1	-	-	-	-	1	-	1	
“İtâle-i Lisan” ³⁹	3	3	-	-	-	-	-	3	
Korkutma	1	-	-	1	-	-	-	1	
Toplam	120	139	1	82	2	9	4	237	

Yukarıdaki tabloya göre İstanbul’da 1876-1880 tarihleri arasında ceza davaları kapsamında 120 olaydan dolayı haklarında işlem başlatılan kişi sayısı 237’dir. Bunlardan 1’i kadın olmak üzere 140’ı Müslüman, 82’si Hıristiyan ve 2’si Yahudi’dir. Yine 9’u Yunan ve 4’ü İran uyrukludur. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 1,97’dir. Zanlıların %58,65’i (139 kişi) Müslüman erkek, %0,42’si (1) Müslüman kadın, %34,59’u (82) Hıristiyan erkek, %0,84’ü (2) Yahudi, %3,79’u (9) Yunan ve %1,68’i (4) ise İrânlıdır.

34 BOA, Y.A.HUS, 167/29, İef 4.

35 Müs=Müslüman, Hrist=Hıristiyan, Ya=Yahudi, Yu=Yunan, İr =İrânlı, E=Erkek, K=Kadın.

36 İnsan organlarından birinin kesilmesi ve işlevsiz hale getirilmesi.

37 Yankesicilik, el çabukluğuyla çalma, hırsızlık.

38 Zarar Verme.

39 Kötü söz söyleme.

Yunan tebaası zanlıların hırsızlık (4), adam öldürme (2), yaralama (1), “zâbıtaya hakaret” (1), gasp ve teşhir-i silah (1) suçlarından; İran tebaası zanlıların ise hırsızlık (3) ve adam öldürme (1) suçlarından haklarında adli işlem başlatıldığı görülmektedir. Tabloda yer alan tek kadın zanlı ise “İras-ı ziyan” suçunu işlemekle itham edilmiştir.

Adam Öldürme: Bu suçla ilgili 16 vakadan dolayı 44 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 2,75'tir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %13,33'tür. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %18,56'dır. Zanlıların %61,36'sı (27 kişi) Müslüman erkek, %27,27'si (12) Hıristiyan erkek, %4,54'ü (2) Yahudi, %4,54'ü (2) Yunan ve %2,27'si (1) ise İranlıdır.

Adam Öldürme ve Gasp: Bu suçla ilgili 1 vakadan dolayı 2 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı 0,84'tür. Zanlılardan biri Müslüman erkek, diğeri ise Hıristiyan erkektir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Yaralama: Bu suçla ilgili 10 vakadan dolayı 14 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 1,4'tür. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %8,33'tür. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %5,90'dır. Zanlıların %50'si (7) Müslüman erkek, %42,85'i (6) Hıristiyan erkek, %7,14'ü (1) Yunandır.

Öldürme Kastıyla Yaralama: Bu suçla ilgili 1 vakadan dolayı 4 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,68'dir. Zanlıların tamamı Hıristiyan erkektir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“Kat’-ı Uzu”: İnsan organlarından birinin kesilmesi ve işlevsiz hale getirilmesi anlamına gelen bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Müslüman erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Yaralama ve Gasp: Bu suçla ilgili 2 vakadan dolayı 3 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 1,5'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %1,66'dir. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,26'dır. Zanlıların %66,66'sı (2) Müslüman erkek ve %33,33'ü (1) ise Hıristiyan erkektir.

Gasp: Bu suçla ilgili 18 vakadan dolayı 50 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 2,77'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %15'tir. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %21,09'dur. Zanlıların %78'i (39) Müslüman erkek, %22'si (11) Hıristiyan erkektir.

Gasp ve Teşhir-i Silah: Bu suçla ilgili olarak 1 Yunan hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Hırsızlık: Bu suçla ilgili 35 vakadan dolayı 70 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 2'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %29,16'dır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %29,53'dür.

Zanlıların %47,14'ü (33) Müslüman erkek, %42,85'i (30) Hıristiyan erkek, %5,71'i (4) Yunan ve %4,28'i (3) ise İranlıdır.

Hırsızlık ve Yaralama: Bu suçla ilgili 1 vakadan dolayı 3 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,26'dır. Zanlıların tamamı Müslüman erkektir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“İhtilâsât” (Yankesicilik): El çabukluğu ile çalma, hırsızlık anlamına gelen bu suçla ilgili olarak 1 Müslüman erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Kundakçılık: Bu suçla ilgili 3 vakadan dolayı 6 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 2'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %2,5'dir. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %2,53'tür. Zanlıların %16,66'sı (1) Müslüman erkek, %83,33'ü (5) ise Hıristiyan erkektir.

Dükkan Yakma: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Hıristiyan erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“İrâs-ı ziyân”: Zarar verme anlamına gelen bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 3 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,26'dır. Tamamı Müslümanlardan oluşan zanlıların %66,66'sı (2) erkek, %33,33'ü (1) ise kadındır. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Tecavüz: Fi'l-i şenî ile ilgili 10 vakadan dolayı 13 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 1,3'tür. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %8,33'tür. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %5,48'dir. Zanlıların %84,61'i (11) Müslüman erkek, %15,38'i (2) ise Hıristiyan erkektir.

İzâle-i bîkr ile ilgili 5 vakadan dolayı 5 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %2,11'dir. Zanlıların %66'ı (3) Müslüman erkek, %40'ı (2) ise Hıristiyan erkektir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %4,16'dır.

Eşkriyalık (“Şekavet”): Bu suçla ilgili 2 vakadan dolayı 3 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,26'dır. Zanlıların tamamı Müslüman erkektir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %1,66'dır.

Silah Atma “Tabanca Endahtı”: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Müslüman erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Sahte Para Basma: Bu suçla ilgili 2 vakadan dolayı 4 kişi hakkında adli işlem başlatılmıştır. Vaka başına düşen zanlı ortalaması 2'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %1,66'dır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,68'dir. Zanlıların tamamı Hıristiyan erkektir.

Sahte Para Sürme: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Hıristiyan erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“Sened Çeki”: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Hıristiyan erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Rüşvet: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Müslüman erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“Zâbitaya Hakaret”: Bu suçla ilgili olarak 1 Yunan hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

“İtâle-i Lisan”: Kötü söz söyleme anlamına gelen bu suçla ilgili 3 vakadan dolayı 3 Müslüman erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işledikleri iddia olunan kişilerin oranı %1,26'dır. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %2,5'dir.

Korkutma: Bu suçla ilgili olarak 1 vakadan dolayı 1 Hıristiyan erkek hakkında adli işlem başlatılmıştır. Tüm zanlılar içinde bu suçu işlediği iddia olunan kişinin oranı %0,42'dir. Tüm vakalar içinde bu vakanın işlenme oranı %0,83'tür.

Sonuç

İstanbul'da 1 Eylül 1876 - 3 Aralık 1880 tarihleri arasında Dersaadet, Beyoğlu ve Üsküdar nizamiye mahkemelerinde görülen ceza davaları kapsamında işledikleri suçlardan dolayı 36'sı kadın olmak üzere 1821 kişi mahkum edilmiştir. Bunlardan 30'u kadın olmak üzere 956'sı Müslüman; 6'sı kadın olmak üzere 754'ü Hıristiyan ve 20'si Yahudi'dir. Yine 29'u İran; 3'ü Rus; 45'i Yunan; 10'u İtalya; 2'si Avusturya ve 2'si de Fransız uyrukludur. Kadınların adam öldürme, ölüme sebebiyet verme, çocuğunu öldürme, yaralama, çocuk düşürme, darp, kundakçılık, hırsızlık ve kalpazanlık suçlarına; yabancı uyruklu kişilerin de daha çok hırsızlık ve kalpazanlık gibi maddi içerikli suçlara karıştıkları görülmektedir. En çok işlenen suçlar ise adam öldürme, hırsızlık, gasp, yaralama, tecavüz (fi'l-i şenî'izâle-i bîkr) ve sahte para basmadır (kalpazanlık). Yine eski padişah V. Murad'ı kaçırmak için Çırağan Sarayı'na girmek ve devletin aleyhinde bulunmak gibi siyasi suçlar da dikkat çekmektedir.

İstanbul'da 1 Eylül 1876 - 3 Aralık 1880 tarihleri arasında Dersaadet, Beyoğlu ve Üsküdar nizamiye mahkemelerinde görülen ceza davaları kapsamında suça karıştıkları iddiasıyla haklarında işlem başlatılan yani henüz mahkemeleri sonuçlanmayan zanlıların sayısı ise 237'dir. Bunlardan 1'i kadın olmak üzere 140'ı Müslüman, 82'si Hıristiyan ve 2'si Yahudi'dir. Yine 9'u Yunan ve 4'ü İran uyrukludur. Zanlıların işledikleri iddia olunan suçların dağılımına bakıldığında ilk sırada hırsızlık gelmektedir. Bunu adam öldürme, gasp, tecavüz ve yaralama izlemektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Kaynaklar/References

Arşiv Kaynakları

Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı, Osmanlı Arşivi (BOA)

BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS).

Araştırma ve İnceleme Eserler

Akyıldız, Ali; "Tanzimat", *DİA*, C.40, İstanbul, 2011, s.1-10.

Bardakoğlu, Ali; "Eşkya", *DİA*, C.11, 1995, s.463-466.

Bingöl, Sedat; "Osmanlı Mahkemelerinde Reform ve Ceride-yi Mahakim'deki Üst Mahkeme Kararları", *Tarih İncelemeleri Dergisi*, XX/1, Temmuz 2005, s.19-38.

Bingöl, Sedat; "Vaka-yı Zabtiye Gazetesi ve İstanbul Mahkemeleri", *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, Sayı 11, 2010, s.1-30.

Demirel, Fatmagül; *Adliye Nezareti Kuruluşu ve Faaliyetleri (1876-1914)*, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul, 2010.

Eren, A. Cevad; "Tanzimat", *İslam Ansiklopedisi (İA)*, C.11, MEB, İstanbul, 1970, s.709-765.

Gül, Abdullah; "Osmanlı Taşrasında Suç ve Suçlular (1919 Ocak Ayı Erzincan Sancağı Örneği)", *Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, XVII, 2013, s.1-29.

Karpat, Kemal H.; *Osmanlı Nüfusu 1830-1914*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2010.

Kenanoğlu, M. Macit; "Nizâmiye Mahkemeleri", *DİA*, C.33, İstanbul, 2007, s.185-188.

Kızılay, Muhammed Emin; "Osmanlı Devleti'nde Cinsel Saldırı Suçları: 1869 Vakayı-i Zabtiye Gazetesi Örneği", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, C.21/2, 2021, s.987-1018.

Kızılay, Muhammed Emin; "Son Dönem Osmanlı Uygulamasında Gasp Fiilinin Tezahürleri" *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı:12, (Yaz) 2020, s.99-109.

Koç, Yunus; "Osmanlı Dönemi İstanbul Nüfus Tarihi", *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, C.8/16, 2010, s.171-199.

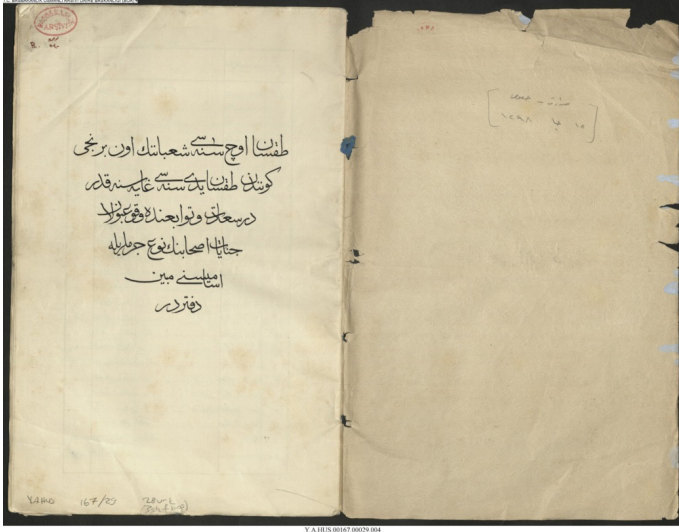
Korkmaz, Adem; "Aydın Vilayeti'nde Meydana Gelen Adli Vakalar ve Bu Vakalara Karışanlara Dair Bazı Sayısal Veriler (1876-1880)", *Tarih Dergisi*, 65, İstanbul, 2017, s.119-130.

Korkmaz, Adem; *Midhat Paşa İdari ve Siyasi Faaliyetleri*, TTK, Ankara, 2019.

Levy-Aksu, Noemi; *Osmanlı İstanbulu'nda Asayiş 1879-1909*, Çev. Serra Akyüz, İletişim Yayınları, İstanbul, 2017.

- Öznel, Muharrem; “Osmanlı Devleti’nin Kalpazanlıkla İmtihanı (1818-1921)”, *Belleten*, 84/299, Nisan 2020, s.315-356.
- Öztop, Fatih; “Suç Cetvellerine Göre Osmanlı Devletinde “Adam Öldürme” Suçu: Aydın Vilayeti Örneği (1908-1916)”, *Türk ve İslam Dünyası Sosyal Araştırmalar Dergisi (TİDSAD)*, Sayı 3, Haziran 2015, s.75-85.
- Öztop, Fatih; *II. Meşrutiyet Döneminde Aydın Vilayetinde Sosyal Yapı ve Adli Vaziyet (1908-1916)*, Danışman: Yrd. Doç. Dr. Dursun Gök, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, Konya, 2014.
- Öztop, Fatih – Karasu, Demet; Ceraim-i Umumiye Cetvellerine göre Kudüs Sancağında “Hırsızlık” Suçları ve Failleri (R.1329/M.1913-1914), *Asia Minor Studies*, C.5/10, 2017, s.115-131.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; “Beşinci Murad ile Oğlu Salâhaddin Efendiyi Kaçırarak için Kadın Kıyafetinde Çırağana Girmek İsteyen Şahıslar”, *Belleten*, C.VIII/32, 1944, s.589-597.
- Uzunçarşılı, İsmail Hakkı; “Beşinci Murad’ı Avrupa’ya Kaçırma Teşebbüsü”, *Belleten*, C.X, Sayı 37, 1946, s.195-209.
- Yetkin, Aydın; “Osmanlı Devleti’nde Hukuk Devletinin Gelişim Süreci”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/24, Kış 2013, s. s.380-413.

EKLER

Ek 1: İstanbul suç defterinin kapağı (“Doksan üç senesi Şa‘bânının on birinci gününden doksan yedi senesi gâyesine kadar Dersa‘adet ve tevâbi‘inde vuku‘ bulan cinâyât ashâbının nev‘-i cürümleriyle esâmisini mübeyyin defterdir”. BOA, Yıldız Sadaret Hususi Maruzat Evrakı (Y.A.HUS), 167/29, lef 4).

Ek 2: İstanbul suç defterinin ilk sayfası. BOA, Y.A.HUS, 167/29, lef 4.